

Omkostninger ved omlægning af højspændingsledninger i forbindelse med indførelse af elektrisk togdrift skulle betales af ledningsejeren.

Erhvervsret 2.3 – Statsforfatningsret 31.1 – Transport og kommunikation 1 og 9.

- ◆ I forbindelse med indførelse af elektrisk togdrift på en jernbanestrækning i Sønderjylland blev det i 1993 nødvendigt at omlægge nogle højspændingsledninger, der var etablerede i 1966/67 og 1968 af højspændingsværk H. Banestyrelsen B betalte med forbehold om tilbage-søgning omkostningerne til ledningsomlægningen og afkrævede herefter H omkostningsbeløbet. Der var mellem B og H enighed om, at grundlaget for ledningskrydsningen i 1966/67 var det samme som vedrørende ledningskrydsningen i 1968. De i sin tid givne tilladelser til H's fremførelse af stærkstrømsledninger var givet på H's initiativ og i H's interesse, og tilladelsen fra 1968 var ikke betinget af betaling af vederlag. Under disse omstændigheder og efter indholdet af tilladelsen havde B ikke afgivet nogen del af sin ret til at råde over ejendommen, herunder til at omlægge jernbanedriften med den følge, at H's ledninger måtte flyttes. At B's tilladelse ikke udtrykkeligt var betinget af, at H skulle betale for de forandringer af ledningernes beliggenhed, som ændring af baneforholdene måtte medføre, kunne ikke føre til, at H herved havde opnået en rimelig forventning om, at B skulle bekoste sådanne forandringer. Herefter, og da hverken formuleringen af § 9 i den dagældende lov om elektriske stærkstrømsanlæg eller den omstændighed, at B havde betalt for ny vejbelægning på egne vejbroer, kunne føre til andet resultat, blev H pålagt at tilbagebetale B omkostningbeløbet.[1]

1. U 1921.366 Ø, U 1928.571 Ø, U 1934.451 H, U 1934.609 Ø, U 1936.79 H, U 1976.88 H, U 1990.878 H og U 1999.190 Ø samt

V.L.D. 23. juni 2000 i sag 3. afd. B-0262-99
(Helle Bertung, Fabrin, Jens Chr. Brodersen (kst.)).

Banestyrelsen (Km.adv. v/adv. Kurt Bardeleben, København.)

mod

SH Energi A/S (adv. Christian Sinding, København.).

Sagsøgte, SH Energi A/S (tidligere Sønderjyllands Højspændingsværk Andelsselskab), etablerede i 1966/67 og i 1968 to 150 kV højspændingsledninger over jernbanestrækningen mellem Rødekro og Hjordkær. I forbindelse med sagsøgerens, Banestyrelsens, indførelse af elektrisk togdrift mellem Fredericia og Padborg, blev det i 1993 nødvendigt at omlægge de pågældende ledninger for at sikre overholdelse af stærkstrømsreglementets krav til ledningernes minimumshøjde over strømledet til togene. I henhold til sagsøgtes faktura af 26. september 1996 til sagsøgeren over omkostningerne til ledningsomlægningen betalte sagsøgeren det pågældende beløb med forbehold om senere tilbagesøgning.

Under denne sag, der er anlagt den 23. december 1998, og som i medfør af retsplejelovens § 226, stk. 1, nr. 1, 2 og 4, er henvist til behandling ved Vestre Landsret, har sagsøgeren nedlagt påstand om tilbagebetaling af fakturabeløbet på 420.477,50 kr. med tillæg af procesrente fra sagens anlæg til betaling sker.

Sagsøgte har påstået frifindelse.

Sagsøgeren, der har anerkendt fakturabeløbet størrelsesmæssigt, har ikke bestridt, at ledningsomlægningen udelukkende skete i sagsøgerens interesse.

Om sagens nærmere omstændigheder er for landsretten bl.a. oplyst følgende:

Der er for landsretten kun fremlagt skriftligt materiale vedrørende den ledningskrydsning (nord for Hjordkær), der fandt sted i 1968. Parterne er enige om, at grundlaget for ledningskrydsningen i 1966/67 (Søst Mark) har været det samme.

Sagsøgte anmeldte krydsningen nord for Hjordkær til sagsøgeren (dengang De Danske Statsbaner) ved en skrivelse af 20. april 1968. I skrivelsen hedder det:

»Ang: 150 kV linien Enstedværket-Vestkraft.

I henhold til § 108 a i stærkstrømsreglementet af 1962 anmelder vi herved en krydsning mellem vor 150 kV linie Enstedværket-Vestkraft og jernbanen.

Krydsningen finder sted nord for Hjordkær (se vedlagte kort) og udføres i overensstemmelse med § 336 i stærkstrømsreglementet af 1962.

For at vi kan opfylde bestemmelserne i § 339 i stærkstrømsreglementet af 1962 ang. krydsning mod svagstrømsledninger, anmoder vi D.S.B om at nedlægge svagstrømsledningerne i jordkabel. Kabelstrækningen skal være så lang at den vandrette afstand mellem nærmeste faseleder og svagstrømsmast er mindst 11,5 m ved vindstille. Arbejdet kan udføres for vor regning og bedes afsluttet inden den 1.10.1968, da 150 kV linien sættes i drift på dette tidspunkt.»

Skrivelsen blev besvaret således af sagsøgeren den 30. august 1968:

»Højspændingsluftledninger over banen.

Den ønskede tilladelse til krydsning med banen Rødekro-Hjordkær i km 83,93 med 150 kV højspændingsluftledninger, vil kunne gives på betingelse af

at krydsningen udføres i overensstemmelse med stærkstrømsreglementet og efter statsbanernes nærmere anvisninger,

at statsbanernes udgifter ved tilsyn med arbejdets udførelse på banens grund, samt ved kabellægningen af disses ledninger langs banen godtgøres disse efter regning hvorved bemærkes at udgifterne herved vil beløbe sig til ca. 4.000 kr.

at der ikke uden statsbanernes forud indhentede tilladelse anbringes master, barduner eller lignende på banens grund.

Når værkets skriftlige tiltrædelse af ovennævnte betingelser på medfølgende genpartskrivelse foreligger her, skal nærmere meddelelse med hensyn til arbejdets udførelse over banens grund følge.»

Sagsøgeren skrev herefter den 6. september 1968 følgende til sagsøgte:

»Højspændingsluftledninger over banen.

Efter modtagelsen af værkets tiltrædelse af betingelserne for krydsning med banen Rødekro-Hjordkær, km 83,93 med 150 kV højspændingsluftledninger meddeles herved den ønskede tilladelse.

Overbanemester S.A. Caspersen, Vojens (tlf. 045-41408), der er underrettet herfra, vil efter nærmere henvendelse fra Dem give de fornødne anvisninger med hensyn til arbejdets udførelse på banens grund.»

Sagsøgeren orienterede ved skrivelse af 7. april 1993 sagsøgte om indførelsen af elektrisk togdrift på bl.a. den af sagen omhandlede banestrækning. I skrivelsen hedder det bl.a.:

»Elektrificering af banestrækningen Fredericia-Padborg og Tinglev-Sønderborg. Krydsende 60 kv og 150 kv ledninger.

I forbindelse med indførelse af elektrisk togdrift mellem Fredericia og Padborg samt mellem Tinglev og Sønderborg skal sikres at stærkstrømsreglementets krav

Rigsdagstidende 1906-07 sp. 3597 ff, FT 1942/43m A sp. 2785-2786, 2799-2802, 2851-2854, Betænkning nr. 117/1955 om de offentlige vejes bestyrelse m.m., s. 66 og 103, FT 1956/57, A sp. 463-464, 493-498, 507-508, FT 1971/72, A sp. 1105-1106, 1131-1132, 1157-1158, FT 1992/93, A sp. 7839-7840, 7845-7846, 7867-7868, E.A. Abitz: Vejenes retsforhold (1959) s. 394 ff, samme: Vejlovene med kommentarer (1981) s.61 og 258 ff, F.J. Boas: Vejbestyrelsesloven med kommentarer s. 217 ff samt Bo von Eyben: Ansvar for Graveskader (1990) s. 20 ff og 102 ff.

til ledningernes minimumshøjde over kørestrømsanlægget vil være tilgodeset under de ny forudsætninger.

Fredericia-Padborg

I Deres område gælder det ledningerne:

...

60 kV ledning ved Søst Mark i DSB-km 82.600 (34/93)

...

150 kV ledning n.f. Hjordkær i DSB-km 83.800 (34/93)

...

Terminerne for anlægsarbejdets påbegyndelse i de til ledningskrydsningerne svarende lokaliteter er anført i ovenstående opstilling (uge/år).

...«

Sagsøgeren har på sagsøgtes forespørgsel under sagens forberedelse oplyst, at sagsøgeren selv har afholdt de udgifter til flytning af egne broer mv., som elektrificeringen nødvendiggjorde, ligesom sagsøgeren har betalt for ny vejbelægning og lignende på disse broer, uanset at selve vejbelægningen tilhører vejmyndigheden.

Der er under sagen endvidere fremlagt et eksempel på en af sagsøgeren senere anvendt standardformulering ved godkendelse af ledningskrydsning. I en tilladelse fra juni 1976 til at føre en 150 kV ledning over banen mellem Rødekro og Tinglev hedder det således:

»ERKLÆRING.

Da DSB har tilladt Sønderjyllands Højspændingsværk, Åbenrå, at føre en 150 kV ledning over banen Rødekro-Tinglev, km 83,560, erklærer undertegnede herved på elværkets vegne at være indgået på følgende for tilladelsen stillede betingelser:

1. Såvel anlægget som den fremtidige vedligeholdelse af ledningen med tilbehør udføres i overensstemmelse med stærkstrømsreglementets forskrifter på elværkets foranstaltning og på dettes bekostning og ansvar efter anvisning fra DSB ...

...

6. De forandringer af ledningens beliggenhed, som forandring af baneforholdene måtte medføre, bekostes af elværket, og med hensyn til disse forandringers udførelse og den flyttede lednings vedligeholdelse gælder samme betingelser som foran anført.»

Sagsøgeren har til støtte for sin påstand om tilbagebetaling af udgifterne til ledningsflytningerne navnlig gjort gældende, at det er sagsøgeren, der ejer banearealet, og at sagsøgte ikke ved de givne tilladelser til at føre ledninger over baneterrænet har opnået en ejendomsret eller en ejendomsretlignende tilstand, som ikke kan ændres uden betaling af erstatning. Tilladelserne til ledningskrydsning er givet i sagsøgtes interesse og uden betaling af vederlag til sagsøgeren. Sagsøgte har betalt alle udgifter i forbindelse med den oprindelige

fremførelse over banen. Sagsøgeren har ikke haft til hensigt at afgive nogen del af sin ret til at råde over banearealet – herunder luften over arealet – og det har været klart for sagsøgte, at denne havde installationer på ejendommen på ejendommens eller ejerens præmisser (gæsteprincippet). Både for så vidt angår banelovgivningen, elforsyningslovgivningen og vejlovgivningen har retstilstanden uændret været, at ledningsejeren selv skulle betale for de flytninger, som ændringer i bane- eller vejanlæg medførte, medmindre det af parternes aftale klart kunne udledes – f.eks. hvis ledningsejeren havde betalt vederlag for sin brug af ejendommen – at ledningsejeren havde opnået en varig ret til at være til stede på ejendommen. For så vidt angår banelovgivningen fremgår det af de tidligere statsbanelove, at det var forbudt uden statsbanernes samtykke eller tilladelse at føre ledninger over eller under banen. Dette fremgår også af den nugældende lov om Banestyrelsen, § 6c. Det fremgår endvidere af den dagældende lov om elektriske stærkstrømsanlæg, § 9, at der, forinden stærkstrømsledninger føres over eller under jernbaner, skal ske anmeldelse af forholdet til ejeren, der afgør om, og på hvilken måde, ledningerne skal anbringes. Det fremgår endvidere af bestemmelsen, at såfremt fremførelsen skønnes at ville medføre økonomisk tab for jernbanens ejer, kan tilladelse kun ske efter nogle særlige bestemmelser i lovens § 10 om afståelse af rettigheder. Det fremgår af lovens forarbejder bl.a., at fremførelse efter § 9 ikke må kunne medføre økonomisk tab for jernbaneselskabet. § 20 i den nugældende lov om elektriske stærkstrømsanlæg og elektrisk materiel, der ifølge forarbejderne svarer til den tidligere § 9 med »ændringer af redaktionel karakter«, indeholder en direkte henvisning til reglerne i lov om offentlige veje. Af vejlovens § 106, stk. 1, fremgår, at det er ledningsejeren, der skal bekoste ledningsarbejder, som er nødvendiggjort af et vejarbejde, medmindre andet er aftalt. Da det ikke af aftalen kan udledes, at parterne har aftalt en fravigelse fra det almindelige princip om, at ledningsejeren skal betale for ledningsarbejder, der er en følge af omlægning eller lignende af jernbanen, skal sagsøgte afholde udgifterne i forbindelse med elektrificeringen i 1993.

Sagsøgte har til støtte for sin frifindelsespåstand bl.a. gjort gældende, at udgifterne til flytning af ledningerne, der er fremført over jernbanen tilbage i 1966-68, alene er begrundet i sagsøgerens forhold som led i et større infrastrukturprojekt. Der er udelukkende tale om en krydsning i luften over baneterrænet, og der er ingen masteanlæg eller lignende på sagsøgerens ejendom. Efter den dagældende lov om elektriske stærkstrømsanlæg, § 9, havde sagsøgte en ret til at føre ledninger over eller under bl.a. jernbaner. Fremførelsen skulle forinden anmeldes til jernbanens ejer, men bestemmelsens for-

mål var – i samfundets interesse – at sikre elværkernes uhindrede adgang til at fremføre elektricitet. Den tilladelse med nærmere anførte betingelser, som sagsøgeren efter anmeldelsen af 20. april 1968 gav sagsøgte, indeholder intet forbehold om, at sagsøgte selv skulle betale for flytninger forårsaget af sagsøgerens forhold, selvom sagsøgeren kunne have taget et sådant forbehold, således som dette også fremgår af de senere anvendte standardvilkår. Der er således ikke grundlag for at fortolke parternes aftale som omfattende et sådant vilkår. Tværtimod gør aftalen udtømmende op med betingelserne for ledningsfremførslen, og en retstilstand som påstået af sagsøgeren kan heller ikke udledes af den dagældende lovgivning, der som anført tværtimod giver sagsøgte en ret til at krydse bl.a. jernbaner. Sagsøgte har derfor opnået en retsstilling, som ikke uden erstatning kan ændres til skade for sagsøgte. Sagsøgtes ledninger befinder sig ikke på sagsøgerens ejendom, men i luften over ejendommen, og tidligere retspraksis har udelukkende anvendt det af sagsøgeren anførte gæsteprincip i situationer, hvor »gæstens« installation befinder sig på ejerens ejendom. Da sagsøgte ved etableringen i 1966-68 friholdt sagsøgeren for alle udgifter til f.eks. banevagt, er der indirekte betalt vederlag for fremførslen. Henvisningen i den nugældende lov om elektriske stærkstrømsanlæg m.v. § 20 til vejlovens bestemmelser er uden betydning for afgørelsen af denne sag, idet loven først trådte i kraft den 1. juli 1993, dvs. efter varslingen af den af denne sag omfattede ledningsflytning. Indtil dette tidspunkt indeholdt lovgivningen ingen regulering af en situation, som den foreliggende. Sagsøgeren har i øvrigt selv afholdt de udgifter til vejbelægning m.v., som var en følge af omlægning af vejbroer, selv om belægningen ejes af vejmyndighederne, hvilket må få præjudicerende virkning for sagsøgte.

Landsrettens begrundelse og resultat:

Sagsøgerens tilladelse til, at sagsøgte kunne fremføre stærkstrømsledninger i luften over baneterrænet, blev givet på sagsøgtes initiativ og i sagsøgtes interesse, og tilladelsen af 20. april 1968 var ikke betinget af betaling af vederlag. Under disse omstændigheder og efter indholdet af tilladelsen, findes sagsøgeren ikke at have afgivet nogen del af sin ret til at råde over ejendommen, herunder til at omlægge jernbanedriften, med den følge, at sagsøgtes ledninger måtte flyttes. Den omstændighed, at sagsøgerens tilladelse ikke udtrykkeligt er betinget af, at sagsøgte skal betale for de forandringer af ledningernes beliggenhed, som ændring af baneforholdene måtte medføre, kan ikke føre til, at sagsøgte herved har opnået en rimelig forventning om, at sagsøgeren skulle bekoste sådanne forandringer.

Herefter, og da hverken formuleringen af § 9 i den dagældende lov om elektriske stærkstrømsanlæg eller

den omstændighed, at sagsøgeren har betalt for ny vejbelægning på egne vejbroer, kan føre til et andet resultat, tager Landsretten sagsøgerens påstand om tilbagebetaling af fakturabeløbet til følge som nedenfor bestemt.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, SH Energi A/S (tidligere Sønderjyllands Højspændingsværk Andelsselskab), skal til sagsøgeren, Banestyrelsen, betale 420.477,50 kr. med tillæg af procesrente fra sagens anlæg, til betaling sker. – – –